

Voorjaarsnota Zeist 2013 / 21 mei 2013 / beschouwing SBZ

De Stichting Beter Zeist vindt dat het streven van de gemeenteraad, van het college van B&W en van gemeentelijke ambtenaren moet zijn om Zeist tot de beste gemeenten van Nederland te laten behoren. Concreet betekent dit het bieden van een veilige, groene en schone leefomgeving, ruime en eigentijdse voorzieningen en een excellente gemeentelijke dienstverlening en dit alles tegen lage kosten (belastingen en heffingen).

Zo'n ambitie mogen burgers verwachten.

De Voorjaarsnota Zeist 2013 laat zien dat gemeenteraad en B&W bezig zijn de financiële positie van Zeist te versterken. Dat is een goede zaak. Toch zijn de in ons rapport "Zorgen om Zeist" (d.d. 5 november 2012) geuite zorgen slechts ten dele weggenomen. In aanvulling op het rapport sturen wij u daarom hierbij op basis van de onlangs verschenen jaarrekening 2012, de voorjaarsnota 2013 en op basis van onze eigen ervaringen, bijdrages van inwoners van Zeist, opmerkingen nu en in het verleden door de accountant enz. nog enkele bevindingen en aanbevelingen. Wij willen hiermee een bijdrage leveren aan het debat over en de vaststelling van de voorjaarsnota.

Wij menen dat er nog verbeteringen nodig en mogelijk zijn, o.a. op het gebied van:

- Benchmarking van jaarcijfers, begrotingen en plannen;
- Risicomanagement;
- Efficiency van (beleids)processen;
- Transparantie naar en het betrekken van burgers en andere stakeholders;
- Beperken van de apparaatskosten.

Aandacht vragen wij in het bijzonder voor het weerstandsvermogen:

In de voorjaarsnota op pagina's 8/9 van bijlage 1 wordt (impliciet) de suggestie gewekt dat de ratio weerstandsvermogen de streefwaarde van 0,8 heeft bereikt. Deze was 0,55 volgens de begroting 2012 en in het Pas-rapport in april 2012 staat dat de ratio toen 0,53 was. De risico's van projecten zoals gemeentehuis, Kerckebosch, Soesterberg en Stationsgebied waren in die berekening nog niet eens meegenomen. In de begroting 2013 wordt nog uitgegaan van een ratio van 0,55; en nu zou deze 0,69 zijn volgens de beleidsrapportage 2012 en volgens het jaarverslag 2012 is deze 0,81 per 31 december 2012.

Deze schommeling van de ratio komt niet overtuigend over en wij denken dat niet altijd alle relevante risico's van de diverse projecten op dezelfde wijze worden meegenomen. Worden wel steeds appels met appels vergeleken?

Niet voor niets waarschuwt de accountant (pagina 11 van het jaarverslag 2012) ervoor de externe financiering niet verder te laten oplopen.

Bijgaand onze algemene en de meer specifieke opmerkingen over de Voorjaarsnota.

Opmerkingen over Kadernotitie begroting 2014

- **Verwerking van een algemene aanbeveling accountant over Jaarrekening 2012**

De aanbevelingen van de accountant stemmen overeen met de suggesties in het rapport *Zorgen om Zeist*. De eerste aanbeveling was: "Het bij materiële projecten *vooraf toetsen van begrotingen op realiteitswaarde*, waarbij ervaringen van andere projecten worden betrokken." SBZ heeft dit ook geadviseerd in *Zorgen om Zeist*, blz. 42. *In aanvulling op de toetsing door de concerncontroller zou volgens SBZ ook een professionele, onafhankelijke benchmarking van begrotingen (van plannen en projecten) moeten worden toegepast. Over de aanbeveling van de controller en de aanvulling daarop van Beter Zeist wordt in de voorjaarsnota te weinig gezegd.*

- **Risicomanagement en ratio weerstandsvermogen.**

In de presentatie op de pagina's 8/9 wordt (impliciet) de suggestie gewekt dat de ratio weerstandsvermogen de streefwaarde van 0,8 heeft bereikt. Deze was volgens de begroting 2012 0,55, begin 2012 0,88 (matig), na het Pas-rapport in april 2012 0,53 (overigens waren daarin niet alle projecten meegenomen zoals gemeentehuis, Kerckebosch, Soesterberg en Stationsgebied). In de begroting 2013 was de ratio 0,55; daarna zou deze volgens de beleidsrapportage 2012 0,69 zijn en volgens het jaarverslag 2012 is deze per 31 december 2012 0,81. Dit zou onder meer te maken hebben met de ontwikkelingen in beleid (welke?) en met wat wel of niet wordt meegenomen en op welk moment dat zoiets gebeurt. De schommeling van de ratio komt niet overtuigend over.

De cijfers laten zien dat de analyse en bepaling ervan structureel moeten worden verbeterd. Telkens wordt in de jaarrekening een weerstandsvermogen gepresenteerd dat veel hoger ligt dan de jaarbegrotingen laten zien. Dat komt omdat in de jaarrekeningen vele financiële risico's niet worden meegenomen. Het betreft de risico's van sommige projecten (Hart van de Heuvelrug, Vliegbasis Soesterberg, Stationsgebied Driebergen/Zeist), die van vele verbonden partijen (w.o. de WOM) en die welke afgeleid zijn van meerjarige contracten, intentieovereenkomsten of vastgelegde afspraken.

Ook gezien de stapeling van risico's bij zelfde soorten projecten en de te verwachten tegenvallers bij infrastructurele ingrepen zal het weerstandsvermogen permanent op een aanvaardbaar niveau moeten worden gebracht. Een begin is gemaakt met het aanvullen van het weerstandsvermogen (punten J en K tabel en 10% bestemming rente weerstandsvermogen), het nemen van verliezen, het realistischer schatten van kosten (diverse posten w.o. de toren aan de Dorpsstraat) en idem van opbrengsten (zoals voor de brede school Torteltuin).

Gelukkig wil de gemeente ook inzetten op het verbeteren van het risicomanagement. Dit betekent ongetwijfeld het conform de aanbeveling van de

accountant verbeteren van de beheersing van de thans uitgevoerde projecten Kerckebosch en Hart van de Heuvelrug. Aangenomen mag worden dat het hier ook gaat om het door de accountant bij de jaarrekening 2012 aanbevolen verscherpen van het risicomanagement door een meer pro actieve rol van de risicomanager naar de afdelingen toe. *Het risicomanagement zou ons inziens ook moeten inhouden het beperken van de Zeister beleids- en projectambities en het voldoende rekening houden met markt- en bedrijfsrisico's (stresstests op basis van worst case scenario's).*

- **Financieringscapaciteit en afnemende liquiditeitspositie**
De accountant waarschuwt (pagina 11 van het jaarverslag 2012) de externe financiering niet verder te laten oplopen. In dit verband kan het aflossen van financiële vaste activa (vooral verstrekte hypotheek) helpen. *Opgemerkt kan worden dat een aanvullende maatregel is voorzichtig te zijn bij het aangaan van nieuwe verplichtingen.*
- **Tariefontwikkeling inkomsten begroting 2014**
Het percentage prijsstijging voor belastingen, rechten en tarieven wordt voor 2014 vastgesteld op 1,75%, exclusief die voor kostendekkende tarieven en rechten zoals het rioolrecht, de rechten afvalstoffen/reiniging en de tarieven voor de begraafplaats en de (waren)markt. Om technische redenen is een dergelijke verhoging te verdedigen. Echter een efficiëntie-taakstelling om de betreffende diensten goedkoper te verlenen is ook te verdedigen. Het nieuwe werken met ICT-hulpmiddelen zou toch bij deze dienstverlening opbrengsten moeten genereren?
- **Omvang uitgaven begroting 2014**
Ook ten aanzien van de hoogte van de uitgaven van de begroting 2014 zou verdergaande taakstelling op het gebied van ambities en efficiëntie niet misstaan. In het bijzonder bij de beleidsontwikkeling kan nog veel worden gewonnen. Begin 2010 ontwikkelde Beter Zeist in overleg met 2010 met wethouder Varkevisser een voorstel Raamwerk Burgerparticipatie. Een van de paragrafen gaat over de voorwaarden voor een effectieve participatie van burgers, namelijk de gemeentelijke beleidsontwikkeling. Uit onze eigen inventarisatie bleek dat er meer dan 100 beleidsdocumenten (beleidsvisies, -nota's, -plannen) bestaan. Bovendien zijn vele ervan nogal omvangrijk en is er onderling sprake van overlap. Verder ontbreken meestal de tijdstermijnen voor geldigheid en actualisering. Ze zijn verder ook niet geharmoniseerd, onvoldoende "SMART", vaak onvoldoende toegankelijk en nogal eens niet 'up to date' (zie bijlage deel van paragraaf 3 Voorstel Raamwerk). *In dit verband wordt gepleit voor heldere, transparante procedures, een beperking van het aantal beleidsdocumenten tot enkele per beleidsveld. Deze zouden dan kort (10-25 pagina's exclusief bijlagen) en helder moeten zijn en operationeel geformuleerd.*
- **Benchmarking gemeente**
In de kadernota wordt naast het uitvoeren van de bezuinigingsdialoog ingezet op efficiëntie-maatregelen (pag. 6 bovenaan). Dit wordt vooral uitgewerkt in termen van het nieuwe werken en ICT-maatregelen. Verder wordt benchmarking op het gebied van formatie aangehaald om te laten zien dat de gemeente Zeist al relatief (ten opzichte van andere gemeenten) efficiënt werkt. *Beter Zeist vindt dat het streven van Zeist zou moeten zijn tot de beste gemeente(n) te behoren, dus*

het realiseren van een goede leefomgeving en dienstverlening tegen relatief lage kosten (belastingen en heffingen). Dat levert tevens een goed vestigingsklimaat op voor bedrijven en winkeliers.

- **Meerjarenontwikkeling**

De tabel laat zien dat er in 2016 en 2017 een oplopende druk zal ontstaan op de begroting. De redenen zijn een verminderde groei van het aantal inwoners, de directe en indirecte bezuinigingen door de rijksoverheid, relatief lagere inkomsten uit belastingen en heffingen en tegenvallers als gevolg van de economische situatie. Daar komt bij dat op diverse beleidsonderwerpen nog veel ambities zijn afgesproken/voorgenomen. Op pagina 3 van bijlage 1 worden als voorbeelden genoemd: duurzaamheid, participatie, veiligheid, kwaliteit (en kwantiteit!) van het bomenbestand, en voortgang van projecten gebiedsontwikkeling. Middelen hiervoor zijn niet direct beschikbaar. Vandaar dat de gemeente alvast de positieve (begrote) effecten uit 2013 en 2014 inzet voor een nieuwe reserve integrale ontwikkeling Zeist (RIOZ). Dit is een verstandige keuze. Ook is het goed dat Zeist nu al een aantal investeringen in de openbare ruimte versneld afschrijft ten laste van het saldo van 2013 ten behoeve van structureel lagere kapitaalslasten in latere jaren.

Opmerkingen over Bijlage 6: Overzicht ideeën bezuiniging spoor 4

- **Ad 6: Keuze voor kritisch omgaan met aanleg verkeersdrempels.** Volgens de gemeente gebeurt dit al. Voor zover is na te gaan denken burgers daar anders over.
- **Ad 10: tramlijn.** De gemeente houdt de mogelijkheid van een tramlijn van de Uithof naar Mooi Zeist open. Op 14 mei stond in De Telegraaf een artikel over een onderzoek van Movares naar een geavanceerd systeem van openbaar vervoer via reizigerscabines die via een soort monorail door de lucht gaan. Gedacht werd aan verbindingen via Zeist met Station Driebergen-Zeist en ook met een aftakking naar Den Dolder, eventueel verder naar Soesterberg. Volgens het artikel had wethouder Varkevisser hier wel belangstelling voor. Op voorhand kan worden opgemerkt dat nieuwe systemen meestal veel kinderziekten kennen of structurele problemen opleveren (Fyra).
- **Ad 29: Onderzoek naar het 'lean' houden van de hoofdprocessen in de organisatie.** Volgens de gemeente gebeurt dit al. Juist door ook de beleidsprocessen te verbeteren (zie bijlage) kan de werkdruk in de organisatie worden beperkt en de kwaliteit van het processen en de producten worden verbeterd. Zie eerder onder "Omvang uitgaven begroting 2014".
- **Ad 38: Minder externe deskundigheid inschakelen, in plaats daarvan gebruik maken van expertise uit de samenleving.** Volgens de gemeente gebeurt dit al. Beter Zeist is het met het idee eens, maar dat zou op een weloverwogen manier moeten gebeuren: zie Voorstel Raamwerk Burgerparticipatie Zeist dd. 1 april 2010. Nu worden soms wel en soms niet burgers en stakeholders ingeschakeld. Wanneer dat wel gebeurt worden vaak langdurige trajecten uitgevoerd, terwijl de betrokkenen alleen aan een kort traject willen meedoen. Kortom: beter doordacht, vaker en korter.
- **Ad 44: Tijdschrijven.** Dit idee wijst de gemeente af, tenzij bij doorberekening. Deze standpuntbepaling is nogal kort door de bocht. Juist tijdschrijven, bijvoorbeeld via een geautomatiseerd systeem (zijn zo aan te schaffen, denk aan het notariaat) leidt tot een verantwoording van de bestede uren en daarmee ook

- tot een terugkoppeling van de bestede tijd en idem van de kosten voor interne en externe activiteiten. Het kan daarnaast helpen meer door te berekenen dan nu kan gebeuren. Van harte aanbevolen bij een bedrijfsmatig werken.
- **Ad 55: Efficiëntie en klantgerichtheid (personeel) Zwembad.** Waarom krijgt dit punt geen vervolg?
  - **Ad 58: Beveiliging parkeergarages Jager en Gaper.** Dit punt krijgt volgens de gemeente geen vervolg omdat het hier niet de meest onveilige plek van Zeist betreft. Wanneer een dergelijke norm ook voor andere zaken zou worden gehanteerd, hoeft de gemeente alleen bij de meest erge zaken op te treden. Uit een oogpunt van veiligheid en openbare orde (een kerntaak van de gemeente) van het centrum lijkt dit geen goede zaak.

Bijlage: Voorstel Raamwerk burgerparticipatie Zeist / 1 april 2010

Uit paragraaf 3: Beleidsvelden en -documenten gemeente Zeist

Zoals uit de (*hier in dit commentaar niet weergegeven*) opsomming blijkt is thans het aantal gemeentelijke beleidsdocumenten groot. Bovendien zijn vele ervan nogal omvangrijk en is er onderling sprake van overlap. Verder ontbreken meestal de tijdstermijnen voor geldigheid en actualisering.

De volgende eisen kunnen aan beleidsdocumenten worden gesteld wil effectieve burgerparticipatie mogelijk zijn; zij zijn dan:

- geharmoniseerd naar aard (beleidsfase), onderwerp (aantal en overlap), opzet (omvang en standaardisering), juridische status, ontwikkelingsstadium (ontwerp tot vastgesteld), geldigheid, actualisering, datum en naamgeving;
- SMART, d.w.z.:
  - hebben een *Specifieke*, eenduidige doelstelling,
  - kennen een *Meetbaar* en toetsbaar resultaat voor het bereiken van het doel,
  - zijn *Acceptabel* en relevant genoeg voor de doelgroep en/of het management,
  - hebben een *Realistische*, haalbare doelstelling,
  - het bereiken van het doel is aan *Tijd* gebonden,
- beperkt in aantal en omvang (bijvoorbeeld maximaal 10 - 25 pagina's excl. Bijlagen);
- eenvoudig uitgevoerd en makkelijk toegankelijk;
- tijdig of continu geactualiseerd met vermelding van de veranderingen en de tijdstippen daarvan.

Ook andere aspecten van het gemeentelijk beleid kunnen worden verbeterd om effectieve burgerparticipatie mogelijk te maken, zoals meer transparante procedures, een onafhankelijke advisering, een beter inzicht in bestaande samenwerkingsverbanden en een adequate informatie en voorlichting.

In Bijlage 3 van het Voorstel Raamwerk Burgerparticipatie Zeist wordt hierop verder ingegaan door middel van een checklist.